

การดูแลความสะอาดช่องปาก ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะอัมพาตครึ่งซีก อาจมีปัญหาในการทำความสะอาดช่องปากและฟันด้วยตนเอง ผู้ดูแลจึงควรให้ความช่วยเหลือเพื่อป้องกันการติดเชื้อในช่องปาก และลดความเสี่ยงของการเกิดโรคปอดอักเสบ โดยจำแนกวิธีการให้ความช่วยเหลือตามระดับความสามารถของผู้ป่วย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ป่วยสามารถทำความสะอาดช่องปากได้ด้วยตนเอง

ผู้ดูแลจัดเตรียมของใช้ในการแปรงฟันให้พร้อม และให้ผู้ผู้ป่วยแปรงฟันด้วยตนเอง ดังนี้

วางแปรงเอียง 45 องศา ระหว่างเหงือกและฟัน

ฟันบน: ขยับไปมาสั้น ๆ เบา ๆ แล้วปัดลง

ฟันล่าง: ขยับไปมาสั้น ๆ เบา ๆ แล้วปัดขึ้น

ฟันหน้าด้านใน: วางแปรงในแนวตั้ง แล้วดันออกมาเบา ๆ

ฟันด้านบดเคี้ยว: ขยับแปรงสีฟันไปมา

ลิ้น: แปรงลิ้นให้ทั่ว จากด้านหลังมาทางด้านหน้า จนสะอาด

ทั้งนี้ อาจดัดแปลงแปรงสีฟัน ให้เหมาะสมกับสภาวะของผู้ป่วย เช่น ปรับด้ามจับให้ถนัดมือ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแปรงฟัน

กลุ่มที่ 2 ผู้ป่วยที่ไม่สามารถทำความสะอาดช่องปากได้ด้วยตนเอง แต่ไม่มีภาวะกลืนลำบากและยังสามารถบ้วนปากได้อย่างปลอดภัย

ผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยในการแปรงฟัน ดังนี้

1. ให้ผู้ป่วยอยู่ในท่านั่ง หรือนอนศีรษะสูง ถ้าศีรษะไม่อยู่นิ่ง ให้ผู้ป่วยนั่งศีรษะพิงผู้ดูแลที่ยืนอยู่ด้านหลัง

2. ผู้ดูแลช่วยแปรงฟันและเหงือกเบา ๆ สลับกับหยุดพัก ให้ผู้ป่วยบ้วนน้ำลาย 2-3 ครั้ง แปรงจนสะอาดทั่วช่องปาก โดยแปรงด้านในของฟันกรามล่างเป็นตำแหน่งสุดท้าย

กลุ่มที่ 3 ผู้ป่วยที่ไม่สามารถทำความสะอาดช่องปากได้ด้วยตนเอง และมีภาวะกลืนลำบาก

ผู้ดูแลช่วยทำความสะอาดช่องปากให้ผู้ป่วยดังนี้

1. จัดให้ผู้ป่วยนอนตะแคง หันหน้ามาทางผู้ดูแล
2. หากผู้ป่วยมีอาการเกร็ง อ้าปากลำบาก อาจใช้ไม้กดลิ้น ด้ามแปรงสีฟัน หรือด้ามช้อน พันด้วยผ้าก๊อช ช่วยเปิดช่องปากของผู้ป่วย
3. ใช้ผ้าก๊อชพันด้ามช้อนหรือด้ามแปรงสีฟันอีกด้ามหนึ่ง ชุบน้ำเกลือ แล้วทำความสะอาดช่องปาก ฟัน เหงือก ลิ้นให้ทั่วจนสะอาด
4. ทาครีมฝีปากด้วยวาสลีนหรือลิปมันเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น และป้องกันริมฝีปากแห้ง

ทั้งนี้อาจปรับวิธีการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยในการแปรงฟัน ตามความร่วมมือและความสามารถของผู้ป่วย

ข้อควรปฏิบัติในการดูแลความสะอาดช่องปาก

1. แปรงฟันหรือทำความสะอาดช่องปากอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้าและก่อนนอน หรือหลังรับประทานอาหารทุกมื้อ
2. สำหรับผู้ป่วยที่ได้รับอาหารทางสายยาง ควรทำความสะอาดช่องปาก ฟัน และลิ้น ก่อนการให้อาหารทุกมื้อ

3. เลือกใช้แปรงสีฟันที่มีขนแปรงนิ่ม ปลายขนแปรงโค้งมนเล็กน้อย

4. กรณีที่มีฟันปลอมชนิดถอดได้ ต้องถอดออกเพื่อทำความสะอาดทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร และก่อนนอน

5. ควรพบทันตแพทย์ตามนัดทุกครั้ง และหากมีอาการปวดบวมอักเสบหรือมีอาการผิดปกติของเหงือกเลือดออกอยู่ ต้องแจ้งให้ทันตแพทย์ทราบก่อนเข้ารับการรักษาเสมอ

เอกสารอ้างอิง

1. อรุณี เจษฎาวิสุทธิ และสุธาทิพย์ เชื้อภักดี. การดูแลและฟื้นฟูผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีก. พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ, 2550

2. อัมพรพรรณ ธีรานูตร, เพลินตา ศิริปการ และอำพน นวลโคกสูง. คู่มือการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่บ้าน. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2544

3. เตือนน้อย ไบคำ. คู่มือสำหรับประชาชน การป้องกันและการดูแลผู้ป่วยอัมพาตที่บ้าน งานการพยาบาลอายุรศาสตร์และจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542

4. ปิติกานต์ บุรณาภาพ. คู่มือดูแลผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต และผู้ป่วยที่ต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสาธิต, 2552

5. [โรคหลอดเลือดสมองสำหรับประชาชน](http://pni.go.th/stroke/)
<http://pni.go.th/stroke/>

จัดทำโดย

- นางสาว กาญจนา ระโหวนอก
- นางสาว วรณวิไล กลิ่นเอี่ยม
งานการพยาบาลศัลยศาสตร์และศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์

ที่ปรึกษา

- แพทย์หญิง พวงแก้ว ธิติสกุลชัย
ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู
- นางสาว รุ่งนภา เตชะกิจโกศล
หัวหน้าหอผู้ป่วยเฉลิมพระเกียรติ 11

สนับสนุนการพิมพ์โดย

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

ตรวจสอบเนื้อหาครั้งสุดท้าย ปี พ.ศ. 2561

รหัสหน่วยงาน NS 07210146164

สงวนลิขสิทธิ์โดย พรบ.การพิมพ์ 2537

แผ่นพับ
สุขภาพ
ออนไลน์

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

การดูแลความสะอาดช่องปาก ในผู้ป่วย โรคหลอดเลือดสมอง

หอผู้ป่วยเฉลิมพระเกียรติ 11
ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช

SIPI NS1059161